

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

2. Збарська О. Роль креативності у вищій освіті: сприяння інноваціям та критичному мисленню: презентація. Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: міжнародне підвищення кваліфікації (стажування) на базі Інституту креативного мислення «ОЗ КРЕДО», США. Одеса, 2025.
3. Ліпман М. Чим може бути критичне мислення. Вісник програм шкільних обмінів. 2006. № 27. С. 17–23.
4. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 89–98. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14
5. Терно С. О. Критичне мислення : методи та стиль навчання. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. Том 2. № 52. 2019. С. 183–189. URL : <https://history.znu.edu.ua/index.php/journal/article/view/207>
6. Хачумян Т. І. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Харк. нац. пед. ун-т. Х., 2005. 221 с.
7. Halpern Diane. Thought and Knowledge : An Introduction to Critical Thinking. 5th ed. New York : Psychology Press, 2014. 480 p.

ЖУРЕНКО Микита Анатолійович

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ВАГОМИЙ СКЛАДНИК ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ

Цифрова трансформація освіти зумовлює переосмислення підходів до професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема в контексті розвитку компетентностей, необхідних для ефективної діяльності в інформаційно насиченому середовищі. Цифрова компетентність сьогодні розглядається як одна з ключових компетентностей ХХІ століття, що охоплює не лише володіння цифровими технологіями, а й здатність до пошуку, аналізу, оцінювання та відповідального використання інформації. У сучасних концепціях цифрової освіти вона трактується як інтегративне утворення, яке поєднує технологічний, когнітивний та етичний компоненти.

У цьому контексті особливого значення набуває критичне мислення як когнітивна основа осмисленої взаємодії з інформацією, що забезпечує її аналіз, інтерпретацію, перевірку достовірності та прийняття аргументованих рішень. Для майбутніх учителів інформатики це має особливу вагу, оскільки йдеться не лише про формування власної цифрової культури, а й про здатність розвивати відповідні компетентності в учнів в умовах цифрового суспільства.

Актуальність порушеної проблематики посилюється стрімким зростанням обсягів інформації та цифрових ресурсів, що актуалізує потребу в їх критичному осмисленні. Міжнародні рамки цифрових компетентностей, зокрема DigComp 2.2 [7] та DigCompEdu [6], акцентують увагу не лише на технологічних умінях, а й на розвитку здатності до критичного оцінювання цифрового контенту, роботи з даними та розв'язання проблем у цифровому середовищі. Водночас спостерігається розрив між рівнем сформованості цифрової компетентності студентів і їх здатністю до критичного аналізу інформації та усвідомленого використання цифрових інструментів. Це дає підстави розглядати формування цифрової компетентності без розвитку критичного мислення як фрагментарний процес, що не забезпечує повноцінної професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики. Саме тому критичне мислення доцільно розглядати як вагомий складник цифрової компетентності в умовах сучасної освітньої трансформації.

Проблематика взаємозв'язку критичного мислення та цифрової компетентності представлена у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, зокрема М. Журенка, В. Толмачова [1], С. Семерікова, Ю. Єчкало [2], О. Стойки [3], N. Holmes, C. Wieman [4], P. Mishra, M. Koehler [5] та ін. У науковому дискурсі цифрова компетентність розглядається як багатовимірний феномен, що охоплює не лише технологічні навички, а й аналітичне мислення, оцінювання інформації, рефлексію та здатність до розв'язання проблем у цифровому середовищі. Дослідники наголошують, що критичне мислення є необхідною умовою осмисленого використання цифрових технологій та важливим складником професійної підготовки майбутнього педагога [2; 5].

У межах європейської рамки DigComp 2.2 [7] цифрова компетентність охоплює, зокрема, інформаційну грамотність, роботу з даними, оцінювання цифрового контенту і відповідальну цифрову взаємодію. Ці компоненти безпосередньо пов'язані з критичним мисленням, оскільки потребують не механічного використання інформаційних ресурсів, а їх осмисленого добору, перевірки, інтерпретації та застосування відповідно до освітньої мети. Цифрова компетентність без критичного мислення може зводитися до поверхневого володіння технологіями, коли користувач здатний виконувати окремі операції, але не завжди усвідомлює якість, надійність і наслідки використання цифрової інформації. Водночас критичне мислення без належного рівня цифрової компетентності також є обмеженим, адже сучасне освітнє середовище значною мірою функціонує через цифрові платформи, електронні ресурси, бази даних, інструменти візуалізації, комунікації та аналізу.

Для майбутніх учителів інформатики ця проблема має особливе значення, оскільки вони виступають одночасно користувачами цифрових технологій і провідниками цифрової культури для учнів. Їхня професійна підготовка має забезпечувати не лише засвоєння мов програмування, алгоритмічних структур, програмних засобів чи освітніх платформ, а й формування здатності критично

оцінювати цифрові ресурси, пояснювати учням принципи безпечної та відповідальної роботи з інформацією, розпізнавати недостовірний або маніпулятивний контент. У цьому контексті розвиток критичного мислення повинен бути інтегрований у зміст фахових дисциплін, практичних занять, проєктної діяльності та завдань, пов'язаних із пошуком, аналізом і представленням інформації.

Практична реалізація такого підходу можлива через систематичне залучення студентів до аналізу цифрових джерел, порівняння інформації з різних ресурсів, роботи з відкритими даними, виконання проблемно-орієнтованих завдань, створення цифрових навчальних матеріалів із подальшим обґрунтуванням їхньої доцільності. Важливим є також використання цифрових інструментів не лише як засобів подання інформації, а як інструментів розвитку аналітичних умінь: побудови аргументації, візуалізації даних, перевірки фактів, моделювання навчальних ситуацій, рефлексії щодо прийнятих рішень. Такий підхід сприяє формуванню майбутнього вчителя інформатики, здатного не просто використовувати цифрові технології, а критично, педагогічно доцільно й відповідально інтегрувати їх в освітній процес.

Отже, критичне мислення доцільно розглядати як вагомий складник цифрової компетентності майбутніх учителів інформатики, оскільки саме воно забезпечує усвідомлений характер взаємодії з цифровим середовищем, критичне оцінювання інформації, аргументоване прийняття рішень та відповідальне використання цифрових технологій у професійній діяльності. Цифрова компетентність не зводиться до сукупності технічних умінь, а є комплексним утворенням, у структурі якого когнітивний, аналітичний і ціннісний компоненти взаємопов'язані.

В умовах цифрової трансформації освіти розвиток критичного мислення є необхідною передумовою якісної підготовки майбутніх учителів інформатики, зважаючи на їхню професійну роль не лише як користувачів цифрових технологій, а й як суб'єктів формування цифрової культури учнів. Інтеграція розвитку критичного мислення в систему професійної підготовки сприяє посиленню аналітичного потенціалу майбутніх педагогів, розвитку їхньої здатності до рефлексивного використання цифрових ресурсів та підвищенню якості освітньої діяльності.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є обґрунтування методичних засад розвитку критичного мислення у процесі формування цифрової компетентності майбутніх учителів інформатики; розроблення критеріїв і показників для оцінювання рівня його сформованості як складника цієї компетентності; а також проведення емпіричних досліджень впливу цифрових освітніх інструментів на відповідні процеси. Окремого наукового осмислення потребує вивчення потенціалу технологій штучного інтелекту у розвитку критичного мислення та їх впливу на трансформацію професійної підготовки майбутнього вчителя інформатики.

Список використаних джерел:

1. Журенко М. А., Толмачов В. С. Формування цифрової компетентності майбутнього вчителя інформатики: концептуальна модель. Перспективи та інновації науки. 2025. № 6 (52). С. 423–442. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6\(52\)-423-442](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-6(52)-423-442)
2. Семеріков С. О., Єчкало Ю. В. Розвиток цифрової компетентності майбутніх фахівців в умовах трансформації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання. 2023. Т. 93, № 1. С. 1–17.
3. Стойка О. Я. Формування цифрової компетентності педагогів у контексті європейських освітніх тенденцій. Освітологічний дискурс. 2023. № 2. С. 84–97.
4. Holmes N. G., Wieman C. E. Introductory physics labs: We can do better. Physics Today. 2018. Vol. 71, № 1. P. 38–45.
5. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record. 2006. Vol. 108, № 6. P. 1017–1054.
6. Redecker Y., Punie Y. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. 95 p.
7. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2022. 54 p.

ЗАБОЛОТНЯ Олена Федорівна

**РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ТА УЧНІВ
НАУКОВОГО ЛІЦЕЮ**

У статті досліджено проблеми розвитку критичного мислення вчителів та учнів. Проаналізовано досвід вітчизняних та зарубіжних науковців щодо використання різних технологій та методів в освіті з метою розвитку критичного мислення як безперервного процесу, що формує насамперед аналітичні, рефлексивні та дослідницькі навички для того, щоб педагог чи учень із розвиненим критичним мисленням вмів фільтрувати, аналізувати, синтезувати інформацію та розпізнавати маніпуляції.

Визначено ключові етапи розвитку критичного мислення (відповідно до теорії розвитку критичного мисленняб дослідженнями Фундації критичного мислення):

- відсутність навичок, людина навіть не усвідомлює власні помилки.
- розуміння важливості навички, але відсутність практики для її застосування.

Vasyl Demchyna Project management of the implementation of intelligent transport systems for the safe regulation of logistics flows	Демчина Василь Управління проєктами впровадження інтелектуальних транспортних систем для безпечного регулювання логістичних потоків	86
Iryna Dorozh Formation of critical thinking of primary school students through personally oriented learning technologies	Дорож Ірина Формування критичного мислення здобувачів початкової освіти засобами особистісно орієнтованих технологій навчання	90
Anna Drahonenko Critical thinking within the study of criminal law disciplines	Драгоненко Анна Критичне мислення у межах вивчення кримінально-правових дисциплін	94
Du Jingyi Forward thinking in art education: how visual perception shapes the creative potential of the student	Ду Цзіні Перспективне мислення в мистецькій освіті: як візуальне сприйняття формує творчий потенціал здобувача	97
Svitlana Dubenko Analytical approaches to assessing the risks of Ukraine's energy security in the context of systemic threats	Дубенко Світлана Аналітичні підходи до оцінки ризиків енергетичної безпеки України в умовах системних загроз	100
Mykola Dubinka Critical thinking as an educational outcome and professional guideline for the activities of a teacher at a higher education institution	Дубінка Микола Критичне мислення як освітній результат і професійний орієнтир діяльності викладача закладу вищої освіти	103
Mykyta Zhurenko Critical thinking as an important component of the digital competence of future computer science teachers	Журенко Микита Критичне мислення як вагомий складник цифрової компетентності майбутніх учителів інформатики	107
Olena Zabolotnia Developing critical thinking among teachers and students of a scientific lyceum	Заболотня Олена Розвиток критичного мислення вчителів та учнів наукового ліцею	110
Olha Zakurdaieva, Yuliia Lakhmotova Neuropedagogical Strategies for Developing Critical Thinking in	Закурдаєва Ольга, Лахмотова Юлія Нейропедагогічні стратегії розвитку критичного	113